

امیرعلی

برنامه‌هایی که هر روز به تأخیر می‌افتد

نگاه روزنامه‌نگار

بورس سوخته

با وجود وعده‌های مکرر مدیران دولتهای هشتم و نهم مبنی بر راه‌اندازی بورس نفت، فرصت‌سوزیهای انجام گرفته موجب شد تا راه‌اندازی بورس نفت ایران به آرزویی بر باد رفته تبدیل شود. بورس نفت که بیش از هفت سال از طرح جدی موضوع آن می‌گذرد، در کشاکش تغییر مدیریتهای، تغییر قوانین و سیاسی کاریهای مافیای نفتی به سوخته‌ای سوخته در اقتصاد ایران تبدیل شده است.

موضوع تأسیس بورس نفت از اواخر دهه ۷۰ در اقتصاد ایران مطرح شد و در سال ۸۰ با توافق ضمنی وزرای نفت و اقتصاد و طرح آن به صورت اصولی‌تر در دولت مورد توجه بیشتر قرار گرفت. در سال ۸۲ اجرای طرح تأسیس بورس نفت وارد مرحله اجرایی شد و وزیر نفت با انتخاب مجری و تعیین شورای راه‌اندازی این بورس گام نخست تأسیس این بورس را برداشت.

از همان ابتدا گروه‌های ذی‌نفع در حوزه انرژی کشور برای سهم‌بری از بورسی که می‌توانست سودهای کلانی نصیب آنها کند، خیز برداشتند و نهایتاً موفق شدند دولت را مجاب به تأسیس شرکتی برای اداره بورس نفت کشور کنند. بر این اساس وزارت نفت یک سال بعد تصمیم به تشکیل شرکتی به منظور راه‌اندازی بورس نفت گرفت. در این میان طرحهای مطالعاتی و امکان‌سنجی این پروژه بزرگ و ملی تنها به سفرهای خارجی و بازدیدهای هزینه‌زا از بورسهای نفت دیگر کشورها انجامید و بدون تهیه گزارشهای قابل قبولی در سالهای ۸۵ و ۸۶، مجری طرح تغییر کرد و این تغییرات نیز نتوانست موفقیتی برای تأسیس این بازار مالی به همراه آورد. در همین حال به دنبال صدور مجوز تأسیس و راه‌اندازی بورس نفت بر اساس قانون جدید بورس و اوراق بهادار در نشست شورای عالی بورس در یازدهم اردیبهشت ۸۵، شرکت بین‌المللی بورس نفت ایران با ۲۰ میلیارد ریال سرمایه در چهاردهم اردیبهشت همان سال در کیش به ثبت رسید که در این شرکت، صندوق بازنشستگی کارکنان صنعت نفت و

شرکتهای وابسته به آن ۸۰ درصد، بنیاد مستضعفان ۱۰ درصد و سازمان منطقه آزاد کیش ۱۰ درصد سهم دارند. نهایتاً آنچه تاکنون اتفاق افتاده، تأسیس فاز اول بورس نفت در بیست و هشتم بهمن ماه سال ۸۶ است. همچنین بورس کالای ایران موفق شد فاز اول بورس نفت را با انجام دادن معاملات پتروشیمی راه‌اندازی کند که البته عملاً راه‌اندازی این فاز به معنای پذیرش کالای جدید در بورس کالای ایران بود نه بورس نفت! در همین مرحله نیز اعلام شده بود که کارگروه ویژه‌ای از وزارتخانه‌های امور خارجه، امور اقتصادی و دارایی و نفت به اضافه مدیران سازمان بورس مرحله دوم راه‌اندازی بورس را طی ۲ ماه بررسی خواهند کرد که به دلیل برخی سیاسی کاریها و تغییرات متعدد در سطح مدیریتهای کلان کشور، این جلسات هیچگاه برگزار نشده است.

مزیت‌های راه‌اندازی بورس نفت ایران

- اگرچه هیچگاه گزارشی مستند و طرح توجیحی در زمینه امکان‌سنجی راه‌اندازی بورس نفت ایران را وزارت نفت یا وزارت اقتصاد منتشر نکرد، به‌طور کلی براساس آنچه تاکنون مطرح شده و می‌شود، می‌توان نگاه دولت در راه‌اندازی این بورس را مبتنی بر موارد زیر دانست:
- با توجه به جایگاه خاص ایران در منطقه نفت‌خیز خلیج فارس، آسیای مرکزی و خزر، تأسیس بورس نفت می‌تواند به تثبیت موقعیت استراتژیکی آن در جهان کمک شایانی کند؛
- راه‌اندازی بورس نفت سرمایه‌گذاران خارجی را به سوی ایران جذب می‌کند و تأثیر به‌سزایی در اقتصاد ایران می‌گذارد و ارزش قابل توجهی را جذب اقتصاد خواهد کرد؛
- امکان تأمین مالی پروژه‌های نفتی از سرمایه‌گذارهای انجام گرفته در بورس نفت؛
- انحصار شکنی در بازارهای نفتی جهان؛
- تبدیل ایران به قطب فروش نفت خاورمیانه؛
- ایجاد امکان فروش نفت به ریال و تقویت پول ملی؛

- تسویق بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در بخش انرژی و کاهش نقش دولت؛
- راه‌اندازی بورس نفت در روابط ایران با دیگر کشورهای تولیدکننده نفت تأثیر مثبت می‌گذارد و به آن عمق بیشتر می‌بخشد؛
- به دلیل سیاستهای ارزی ایران، راه‌اندازی بورس نفت ایران و انجام معاملات ریالی یا به ارزهای غیر دلار، از یک‌ه تازی دلار در عرصه‌های جهانی خواهد کاست.

بورسی که نمی‌تواند باشد

فرصت‌سوزیهای مدیران کلان کشور در بحث راه‌اندازی بورس نفت موجب شده است تا این بورس به بورسی «سوخته» تبدیل شود. زمانی که راه‌اندازی بورس نفت را ایران مطرح کرد، این نیاز در منطقه خاورمیانه احساس می‌شد که با توجه به حجم عظیم تولیدات نفت در این منطقه، وجود بازار رسمی معاملات نفت نقش مهمی از لحاظ استراتژیک، اقتصادی و سیاسی برای کشور بازی می‌کند، اما فرصت‌سوزیهای صورت گرفته و مدیریتهای نادرست بر راه‌اندازی این طرح، موجب شد تا بورس نفت دومی و بورس روسیه رقبای جدی برای بورس نفت ایران محسوب شوند و مزیت ایران در راه‌اندازی چنین بازار بزرگی را به شدت کاهش دهند. از سوی دیگر، به نظر می‌رسد به دلیل شرایط خاص ایران در عرصه‌های بین‌المللی مانند فشارهای ناشی از موضوع هسته‌ای و تحریمهای جدی اقتصادی کشور، می‌تواند موفقیت بورس نفت ایران را تهدید کند؛ چرا که به طور قطع موفقیت این بورس در گرو حمایت‌های بین‌المللی و به خصوص حمایت کشورهای منطقه و حاشیه خلیج فارس برای عرضه نفت، حضور سرمایه‌گذاران بزرگ بین‌المللی بازار نفت و... است که به نظر نمی‌رسد شرایط فعلی اقتصاد کشور بتواند این همراهیها را با خود ایجاد کند. شاید دولت‌مردان نیز بر اساس همین تحلیل دیگر وعده راه‌اندازی بورس نفت نمی‌دهند؛ شاید...